

UNDE
AVEM SĂ AJUNGEM

DE

PETRU OPRAN.

CRAIOVA
TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ RĂLIAN SAMITCA.
1884.

UNDE
AVEM SĂ AJUNGEM

DE

PETRU OPRAN.

CRAIOVA

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ RĂLIAN SAMITGA.

1884.

UNDE AVEM SE AJUNGEM!

În cursul vieții noastre s'a crezut în mare parte că suferințele poporului român resultă numai din sistemul absolutismului ce a domnit la noi mai cu seamă că cârma statului căduse mai mult pe mîna streinilor nevăliți din fanar în țară spre a se îmbogăți din sudorile Românilor.

Acest păs și credință a dat naștere la revolta lui Tudor Vladimirescu din 1821 și la aceea din anul 1848, cu care ocaziune s'a manifestat la noi prin imitațiunea celor-lalte state civilisate din Europa, tendința de a nimici absolutismul sugrumător, și de a introduce sistemul dătător de viață al libertății, al egalității și al dreptății pentru toți, fără deosebire de clase sociale existente până în aceea epocă.

Scopul urmărit de a nimici privilegiile notabililor țării și de a introduce cele mai întinse libertăți în societate, sunt puține popóre în Europa, care l-au atins ca Români, înscriindu-le chiar și în legea fundamentală; în Constituția țării; și cu toate acestea ródele culese sunt mult mai puțin satisfăcătoare de cât în cele-lalte state constituționale numai după nume.

Causa unui rezultat atât de trist și neasceptat, va fi tema de care ne vom ocupa în această dare de sémă.

Dupe noi, resultă această deplorabilă stare mai înteiu din ne-pătrunderea cangrenji ce ne rodea, și apoi din puțina silință ce ne am dat de a pătrunde și de a căuta mijloacele eficace pentru înlăturarea bólei, ceea ce a trebuit să tragă după sine o neînțelegere complectă chiar și între cei mai devotați sistemului liberal și se cauzeze o confuziune în spiritele tutulora, ast-fel în cât nu mai scim ce facem, în cotro mergem, și nu suntem în stare de a prevedea sórta ce ne ascéptă în apropiatul viitorii.

Toate acestea 'și aũ cursul lor natural și isvorăsc:

A) Din corupțiunea care a prins rădăcinii adânci în societatea noastră, printr'o guvernare îndelungata de părinți vitregi ai națiunii.

B) Din practicarea în mare proporțiune a demagogiei, chiar și a socialismului sub-sonorul nume de democrație, care a produs spaimă, neîncredere și confusiune, măbind corupțiunea existentă și mai mult ast-fel în cât libertatea propagată într'o societate puțin luminată se vede desprețuită cu desgust și gróză de multă lume.

C) Din nesilița noastră de a rumega lucruriie cu maturitate în-nainte de a le pune în practică, ast-fel în cât tratăm cestiuni vitale cu cea mai mare ușurință și indiferență, mângâindu-ne tot-de-o dată cu ideea că am făcut progrese însemnate într'un timp foarte scurt, fără a recunósce că am introdus instituțiuni noi copiate de la alte state și nerumegate în de-ajuns, care aplicându-se reclamă continue modificări și produc mai mult rău de cât bine.

D) Din continua și înfocata propagare a principiilor liberale de un conducător al partidului liberal, cu convingerea nestrămutată că numai propagarea de principii este în stare de a înlătura relele ec-sistente.

E) Din conducerea statului de un alt Șef al acestui partid, care seamănă a nesocoti tóte principiile și caută a sta la cârma țerii cu ori-ce preț, întrebuintând chiar și mijloace, care fac ca corupțiunea existentă să ia și mai mare proporțiune.

Și dacă aci indicatele aprecieri vor semăna a fi incorecte și ec-sagerate, vom da seama de critica noastră, care nu urmăresce alta de cât de a se putea înlătura relele ec-sistente prin indicarea și do-vedirea lor, cu risicul de a displace la multă lume.

A) Așa am đis că corupțiunea dateađa la noi de mult, și că a luat în present mari proporțiuni. Și cum am putea nega acest a-devăr, când vedem continuu și la lumina đilei protegiat vițiul și ilegali-tăți comise de favoriți guvernului și disprețuită onestitatea bărba-ților neagreați lui. La ce se poate ascepta cineva de la asemenea sistemă de cât la întinderea corupțiunii, și la pierderea speranței de consolidarea Statului, când omul onest temându-se de vre-un neajuns, se vede nevoit a se abate din calea bună, a'și apleca capul

înaintea puternicilor țilei, și a îndeplini orbescce ordinele ce i se dau din partele?

B) Am ȃis cã radicalismul, demagogia și chiar socialismul ivit și la noi, contribuie la sdruncinãri ale societãții, și la întinderea corupțiunii. Și cum am putea sã ne îndouim și despre aceasta, când auzim adese-orì purtãnd socialismul numele de un progres al omenirei, care are de scop sã vie în ajutorul claselor sêrace, fãrã a șì da sêmã de imposibilitatea și de nedreptatea ce va decurge din introducerea lui, când fabricantul va urina pe lângã salariu se împãrțã lucrãtorilor existenți și folosul întreprinderii; iar paguba sã-l priviascã numai pre dãnsul, când nu va putea lua nimic chiar de la asociații lui prezenți, care vor fi lipsiți de mijloace. Și cu atãt mai puțin de la cei ce vor pãrãsi fabrica înainte de a se constata dauna anualã; fãrã a voi se recunoscã dar, cã urmãndu-se ast-fel înceteađã emulațiunea, înceteađã egoismul, acel defect al omenirei care a prefãcut suprafața globului, spre a putea înțelege cã prin introducerea socialismului nu va face omenirea progres, ci regres, prin nemãrginitele desastre ce va produce.— Acestã funestã mișcare a democrațiilor socialiști cu totul contrarie egoismului uman, cu care natura l'a îndestrat, se aseamãnã și cu silința unora de a face sã disparã resbelele între națiuni, pentru care scop se țin mereu congrese internaționale ale pãcii, și diferã una de alta cã cea din urmã nu supãrã pe nimeni pre când cea d'ãnteu amenințã întreaga societate cu o catastrofã teribilã. Dar nu se observã, cã ambele mișcãri fiind contrarie firii omenesci, sunt nisce visuri nerealiđabile, precum transpirã aceasta pe de o parte din pompósele adunãri ale congreselor internaționale de pace, iar pe de alta din neîncetata silințã din partea acelorași națiuni de a inventa materii explosibile, cã într'o clipã și printr'o cantitate minimã ascunsã în buđunar se poatã omori mi de oameni și se distrugã edificii colosale clãdite cu multe sudori și cheltueli; precum și din sub-jugarea continua a națiunilor depãrtate și puțin iscusite în arta de distru-gere. Ceea ce dovedește cã nesațiu omenesc nu va da ascultare nici propagandei de pace, nici ideei umanitare de a împãrți lucrul ce apartine omului cu cei neavuți sub numire sonorã de asociațiune. Cum n'am fi dar în drept de a condamna mișcãri nerealisabile și foarte

funeste pentru societate, când vedem că cu toate aceste adevăruri irefutabile, se găsesc mulți din acești socialiști bine înțolați, îndestulați în toate privințele, cea ce face ca numărul lor să crească mereu, întinzându-se mai cu seamă între tinerime, care nu este în stare de a pătrunde utopiile și de a prevedea funestele rezultate ce vor decurge din ele?

C) Am șis că defectul principal de a nu rumega lucrurile cu matoritate, ajunge ca să tratăm chiar și cestiuni vitale cu cea mai mare ușurință și indiferență, mângâindu-ne tot-de-o dată ca în scurt timp am fi făcut mari progrese în toate privințele, pe când aceste progrese se reduc la o simplă poleială, efectuată prin abilitatea noastră de a imita pe cele-l'alte națiuni numai în aparință. Ca exemplu a ușurinței noastre servă: 1) Legile votate și cu deosebire cele ce se referă la introducerea nouilor instituțiuni imitate din alte State civilizate, care îndată ce se pun în aplicare, cărcă numai piedici imposibil de învins, pentru care cauza se fac neconținute modificări care în loc de a corăspunde scopului urmărit, produc numai confuțiuni și daune mari în societate. Acest rău reese în present pe de o parte prin declararea Ministrului de interne, că ne având atâți magistrați câte biurouri electorale există nu se pôte îndeplini dispozițiunile legii actuale ca biurourile să se conducă de magistrați, iar pe de alta parte din punerea în uitare că menționata dispozițiune, imposibilă de aplicat este opera sa. 2) Desființarea șilelor de prestațiune cu scop de a se înlătura impovarările puse în sarcină sătenilor de către autoritățile competente prin abus de putere, scăpând din vederea guvernului și a camerilor legiuitoare că acest ilegal adaos la sarcina sătenilor se putea înlătura printr'o aspră pîlduire a abusanșilor; iar nu prin împușinarea șilelor de prestațiune, care a făcut de a se abandona și a se ruina cu totul șoselele înființate pēnă aci cu sacrificii mari. 3). Pornirea actuală de a construi căi ferate în toate direcțiunile care după terminarea celor din lungul țerii de dincoace și de dincolo de Milcov, nu promet folosul ce ar resulta din canalizarea rîurilor noastre, prevăduță chiar de regulamentul organic; când aceste rîuri coborînd de la munți spre Dunăre 'nî ar procura folose însemnate din materialele ascunse în pămēnt și din cele ce se află în fața lui, de la care nu tragem nici un profit până în pre-

sent, 'nǐ ar înlesni apoi introducerea irigațiunii spre a înțeci producțiunea actuală, și 'nǐ ar eftini transportul cerealelor, spre a putea concura cu cele alte state care esportă cereale, ceea ce nu se pôte efectua prin transportarea lor pe căi ferate, saũ de chirigiĩ pe uscat.

Acéstă ușurință de cugetare se dă pe față cu deosebire la canalizarea Dâmboviței mărginită în scopul de a se regula cursul ei pentru înlăturarea miasmelor cauate din multe cotituri ale fluviului, iar principalul interes de a'l transforma într'un rîu navigabil se pune în uitare, și se justifică ca nu avem banĩ în de ajuns pentru complectarea operei. Apoi întemeiată să fie óre înlăturarea unui lucru vital, pentru cuvênt de lipsă capitalului trebuitor și matoră va fi óre, chibđuirea de a se rescumpêra numai đona corespundêtoare pentru trebuința regulării cursului Dâmboviței, când mijlóce cel puțin pentru rescumpărarea unei đone largi, suficianta atât pentru formarea stradelor laterale, cât și pentru înființarea canalului plutitor, se pot găsi, ca se nu se pue un obstacol înlăturabil înaintea urmașilor noștrii, atunci când ei vor dispune de mijlóce pecuniare, și când nu vor putea înființa canalul din cauza đonei înguste.

Ni se invócă dar lipsa de banĩ din present pentru o lucrare eminentemente folositóre societății, și tot în present vedem fonduri găsite pentru fortificarea Bucurescilor, care în timp de pericol nu ne va servi la nimic, precum n'au servit la nimic multe alte forturi de primul rang în state fórte puternice, și prin urmare va fi cheltuiala đadarnică, provocată printr'un sfat al unui mare strategic din străinătate, care sciind capitalele statelor germane nefortificate, ne o recomandă nouă, și aprobată prin inclinarea extremă de a deveni o celebritate. Acéstă manie se asemănă însă cu proverbele române: a auđit trăgêndu-se clopotile și nu scie la nuntă saũ la îmormêntare 'l chiamă, precum și că brósca vêđênd potcovindu-se calul, 'și a ridicat crăcanul ca să i se aplice și ei potcova.— Noi din istorie scim că străbunii noștrii găsiaũ în vremi de nevoe scăparea lor cu succes, în munții noștrii în fortărețele nóstre naturale și susținem că vom găsi și noi scăparca în acei munți, iar nu în întărirea Bucurescilor, care ar servi numai ca un lucș, pentru un timp óre care și are a se darâma cu mari cheltueli, când sciința omenirei a a-

juns se promită în curând nimicirea unor asemenea mijloce de apărarea țării.

4) Aparința de precauțiuni luate pentru garantarea existenței noastre ca stat și națiune, prin propunerii de nici o eficacitate, ca și întărirea proiectată a Bncurescilor, și nepreocuparea noastră de un pericol inevitabil ce ne amenință în curând. Acesta consta în apropierea termenului de prohibițiunea înstrăinării micilor proprietăți, în sporirea numărului străinilor împământeniți, care devin români pro-formă, și se stabilesc la noi numai ca să ne pótă exploata mai cu înlesnire, și constă în neluarea unor măsuri, prin care să se evite cel puțin trecerea acestor mici proprietăți pe mâna unor ómeni cu mijloce pecuniare, dar lipsiți cu totul de simțul național.— Noi nu ne am sfiit de a indica măsura pentru evitarea acestui mare pericol și cu rizicul de a trece ca om cu idei ruginite, am propus de a se legifera interdicerea înstrăinării acestor mici proprietăți pentru tot-de-una precum și împărțirea lor între toți moșcenitorii sáteanului; trecând ele din mână în mână numai la unul din moșcenitori, fie prin majorat, fie prin minorat, sau prin tragere la sorți; și cei excluși din moșcenire să treacă pe moșiile statului, care să nu se înstrăineze, ci să se păstreze pentru această trebuință, și pe care se se pótă îndestula cei permutați chiar pe mai mare cantitate de pământ.

Și ne am întemeiat măsura propusă pe următoarele considerante:

1.) Că prin ea oprim trecerea micilor proprietăți sătenesci la streini. 2.) Că înlăturăm formarea proletariatului, când se va interdice nu numai înstreinarea acestor mici proprietăți, dar chiar îmbucătătirea lor. 3.) Că asemenea cultivatorii de pământ, pot rezista mai cu înlesnire lăcomiei proprietarilor și a arendașilor de moși, de cât cei rămași fără pământ sau rămași cu forțe puțin, prin împărțirea conține între moștenitori. 4) Că în loc de a se micșora numărul adevăraților apărători ai țării, el va spori și mai mult. 5.) Că se pot ivi casuri, ca excluși din moșcenire, să nu voiască a se strămuta pe moșiile statului în mare depărtare, și ar prefera mai bine de a îmbrățișa oare care specialitate de industrie, spre a putea rămânea tot în prejurul localității nașcerii lor, cea ce ne va procura brațe indigene, pentru introducerea industriei în țară, fără a recurge la colonisari din ginte streine. Și la toate aceste aprecieri

ni s'a pus înainte două obiecțiuni : a) Că progresul din secolul nostru nu admite esercitarea tutelei asupra acestei clase, de ore ce în prezent să respectă riguros principiul libertății de acțiune. b.) Că noi am făcut destule îmbunătățiri, și ca se lăsăm și urmașilor noștri de a regula asemenea cestiuni. — La acestea vom răspunde : Că principiile formulate de societăți civilizate, din îndelungate experiențe urmăde a fi reprezentate cu rigurozitate și că trebuie să a fi înlăturate numai atunci, când ele ne mână la o ruină sigură și inevitabilă, ca și în cazul prezent, în care respectarea riguroasă a principiilor moderne va da naștere la formarea proletariatului la noi în scurt timp și la acăpărarea micilor proprietăți de către streini, pentru că din nenorocire românul nu este econom, cheltuesce cu prisos când are și sa supune cu înlesnire la înstrăinarea bunurilor strămoșesci, când nare, pe care le vinde la cel ce îi dă mai mult. Aratăm un alt mijloc dn înlăturarea acestui pericol, afară de cel propus de noi, și vom respecta principiul libertății de acțiune în totă puterea cuvântului, iar până nu li se va îndeplini acéstă cerință, trecem peste toate principiile, care scim că ne mână direct la ruină.

Tratarea acestei teme ni a făcut a ne aminti de strania procedare a omenirei cum sau supus de exemplu Istrailiții numai acelor legi a lui Moisi, care erau mai cu inlesnire de pădit și care le conveniau, sau care constituesc numai forma ecsteriōră a religiunei și cum au nesocotit acele legi, care interdicea înstrăinarea pământului pentru tot de a una, în scopul conservării națiunei, precum și cămătoria, pentru care prevedeși măsuri de luat în casuri de abatere. Cum s'au introdus și la crescini, numai cermoniți religiōse și esența religiunei coprinsă în cuvintele devine : Ce ție nu îți place să îți se facă de altul, nu face altui; figurēdă numai în cărțile bisericesci și nu sunt cătuși de puțin practicate. Cum s'a prefăcut percepte de iubire și înfrățire între ómenī, în ure și persecțiuni contra tot ce se închină la Dumneșeu în mod contrariu a lui nostru. Apoi credincioși Istrailiți sunt acei ce se supun numai la cea ce le convine și calcă în picior esenta legi lui Moise, cea ce a contribuit la perderea Palestini și la împrăștierea lor peste tot globul? Credincioși crescini sunt acea care nesocotesc perceptul divin, pentru că nu le convine și se țin numai de forma religiōsă ușor de împlinit ?

Tot așa de straniu ni se pare, când vedem pe de o parte că se recomandă respectarea principiului de libertatea acțiunii a omului, pentru că călcarea lui în cestiunea de față ar provoca critici în lumea civilisate ; iar pe de altă parte când vedem pus în uitare același principiu, în fața tocnelilor sătenesci cu proprietari sau arendași de moși, pentru că prin acordarea acestei libertăți de acțiune, ar dispărea mijlocul demagogilor de a putea pescui în apă turbure; cu alte cuvinte principiul de respectarea acestei libertăți și de înlăturarea ei, reese numai din buna noastră apreciere. Dar cea cę este și mai surprinzător, este că în ambe aceste două cazuri, adică și din respectarea și din nerespectarea lui, tragem numai daune. Pentru că acordându-se voia de a se putea vinde mica proprietate se ofere ocasiunea pentru streinii de a o putea cumpăra și pentru că neacordând-se dreptul săteanului de a se învoi cum îi convine cu alte cuvinte exercitându-se mereu tutela asupra lui, nu i se aduce nici un folos ; ci numai daune ambelor clase contractante. Să ni se spue de ecsemplu ca ce profit pöte trage cultivatorul de pământ din scurtarea termenului de învoiale la un an sau chear și la trei ani? Pentru că pe lângă smăcinările ce cearcă atât cultivatorii de pământ, cât și proprietarii și Arendașii de moși prin desele reînoiri de învoeli, apoi împedică cultura și îmbunătățirea pământului. Să ni se spue ca ce tragere de inimă pöte avea săteanul de a munci porumbul pe un loc, pe care nu pöte semăna grâu, dupe ce'l a ogorit bine? De öre ce nu este sigur că va aparține tot lui în anul ce urmędă? Ce tragere de inimă pöte avea cineva de a îmbunătăți pământul prin îngunoere, sau prin curățirea rădăcinilor aflate pe densusul, când nu este sigur de stăpânirea lui de cât pe trei ani? Se va găsi öre cineva atât de nesocotit. în cât să-și dea osteneală de îmbunătățirea pământului în profitul altuia? Nu este öre o asemenea dispozițiune din partea tutorelui, onerosă ambelor părți contractante și chiar statului nostru, când se pun pedici chiar la desvoltarea și la îmbunătățirea agriculturii? Ce folos a produs rezervarea de două zile pe săptemână pentru munca săteanului, când chiar sătenii cu brațele vëndute până acum pe tot anul, n'aũ putut profita nimic de la acęstă dispozițiune a legii, pe câtă vreme n'aũ tost în stare și dupe împroprietărirea lor de a-și asigura pâinea din tóte zilele, din

causa vitiului de beție ce-i stăpânesce? Ce bine a putut efectua și circulările Ministeriale, relative la reintroducerea otaștinei, pe câtă vreme darea de otașină conștient cele mai multe inconveniente, mai cu seamă în plaiuri mari, pentru cultivatorii de vii, care urmau să stea săptemênî întregi pe lângă bușile încărcate, spre a să coti vinul și a li se lua otașina cvenită, ceea ce a dat naștere la dare de bani pe pogon după chiar a lor propunere? Nu rezultă dar pênă la evidență, că punerea în uitare a principiului libertății și continuarea tutelei asupra sătenilor în această privință, în loc de vre-un folos pentru dênșii, a cauzat numai perturbațiuni, și a produs daune generale, daune chiar pentru săteanul protegiat? Și nu este evident pericolul când respectul acestui principiu înlesnesce ocuparea pământului de streini. Iar în ceea ce privește vorba ca să lăsăm cestiunea, ca să o reguleze posteritatea n'am înțeles alta de cât, că cei din present neșciind a îndrepta răul amenințător, 'l lasă în sarcina viitorului, care are să culégă ródele lui, și că privind cu indiferență la acest rău ce va resulta din neregularea cestiunii, nu voesc a-și da silința de a'l înlătura, nici de a înțelege că prohibițiunea înstrăinării acestor mici proprietăți, prevădută chiar în legea rurală, rezultă din îngrijirea autorului ei ca nu cumva ele să fie înstrăinate în scurt timp de către foști clăcași care erau în mare parte fórte săraci, și de aceea a oprit înstrăinarea lor pe durată de 30 ani, în care timp ȕice că prindênd săteanul gust de proprietatea sa, nu se va mai îndura de a o vinde. Constatată fiind acu preocuparea legii rurale de sórta țerii, vom întreba: mai înteiú corectă să fie aprecierea, că săteanul vinde ogorul său, pentru că nu-i cunósce bună-tatea, și că după 30 de ani va prinde gustul lui și nu-l va mai vinde când sciut este că el amenință serios pe cel ce calcă o palmă de pământ ce-i aparține, precum mai este sciut că numai de nevoie 'l vinde. Apoi atinsu-s'aú scopul urmărit prin prohibițiunea de 30 ani? Viața unei țeri este numai de trei-ȕeci ani? Lipsa nu se va mai ivi óre în poporul nostru după trei-ȕeci ani și nu va mai fi nevoit de a-și vinde ogorul? Ce a profitat națiunea din acéstă prohibițiune? Nu rezultă dar din toate acestea că și autorul legii sciind că numai uevoia contribue la vênzarea pământului; iar nu neprețuirea lui n'a avut curagiul de a împedica răul pentru tot-de-una, ci a fă-

cut un început' lăsând timp de 30 ani, în care să se găsiască oameni mai cu inimă spre a putea stabili măsuri eficace și permanente pentru garantarea existenței noastre naționale? Ce a mai profitat națiunea și dela despuerea sătenilor de legiuitor pe de întreg, care au cumpărat pământ, în puterea testului legii rurale, care acordă asemenea cumpărătoare de la consăteni lui; ce a profitat ea dela o crimă comisă prin luarea pământului fără despăgubire și fără a se atinge cel puțin scopul urmărit pentru asigurarea existenței noastre, când aceste pământuri, arbitrar înapoete stăpânilor lor, pot fi în scurt timp revândute la alții? Nu se vede dar necesitatea imperioasă de a se legifera prohibițiunea neînstrăinării acestor mici proprietăți mai înainte de a se împlini termenul de 30 de ani, pe de o parte spre a micșora crima comisă de corpurile legiuitoare, iar pe de altă parte spre a atinge scopul urmărit pentru garantarea existenței noastre? Nu ne impune această necesitate, de a trece peste principiul de libertatea acțiunii omului, când alt mijloc de a atinge scopul principal nu se poate găsi!

5). Iar în cea ce privește apariția de progres la noi o descoperim cu regret chiar în ramura Justiției, care se crede că ar fi făcut palpabile și însemnate progrese, compusă fiind actualmente în mare parte din licențiați și doctori în drept, iar nu din judecători fără nici o instrucțiune ca în trecut. Și spre a se vedea că nu înaintăm aprecieri formate din bun senin, le vom întemeia pe probe certe, culese dintr'un proces, tratat și terminat în defavoarea noastră, de la întâia până la cea din urmă instanță Judecătorească.

Acest proces a luat naștere din următoarea împrejurare: Că ocupându-ne noi și de comerțul rămătorilor trimiși spre vânzare în Ungaria, am aflat că cumpărătorii lor din Peșta saă din Viena, îi vând din mână în mână în tot lungul Europei până la Hamburg, unde se taie, se spintecă în două, și scoțându-se intestinele, se sărează bine și să vând în fine pentru îndestularea marinei engleze, cu prețuri atât de urcate, în cât ele acoperă nu numai costul lor ce reese din atât de mare percurș și din multe vânđări de la un cumpărător la altul; ci mai procură un însemnat profit fabricanților carnei din Hamburg. Această împrejurare ne a îndemnat de a încerca să înduplecăm pe vre un fabricant de asemenea specialitate ca să se

stabilească în țara noastră, unde preparând carnea în marginea Dunărei, va putea o espedia de aci în profitul său direct la Londra. Incercarea isbuti, aduserăm la 1852 pe un fabricant supus engles și așezat în Hamburg, încheiarăm contract în regulă, adevărit și de consulatul engles, în care s'a stipulat greutatea porcilor și prețul lor, s'a stipulat îndatorirea pentru noi de a 'i preda mai multe mii de porci într'un port al Dunărei, care lui îi va conveni mai bine, s'a stabilit și prohibițiunea pentru dânsul de a cumpăra porci și de la alții. Nerămâind alta de făcut de cât alegerea portului din lungul Dunării, am plecat cu dânsul pentru acest sfârșit și am vizitat marginea Dunărei de la Giurgiu până la Calafat. Sosind aci ne arată el dorința sa de a se stabili la Giurgiu, al căruia localitate îi se părea mai favorabilă pentru stabilirea acelei fabrice. Și noi știind greutatea de a preda porci în atât de mare depărtare, am stăruit și am isbutit de a se stabili fabricantul în Calafat. Visitarăm dar marginea portului, aleasărăm aci un loc ca de vre o dece pogoane, și plecărăm imediat la ctitorul bisericei Sf. Ilie căruia arătându-i scopul ce urmărim, indicându-i locul ales pentru construirea zălanalei, și explicând folosul ce ar trage noul oraș, din asemenea fabricațiune. N'am apucat să terminăm aceste țise, și îndată ni se răspunsă că 'i ar fi părut bine de a se stabili această fabrică în Calafat, dar regretă numai, că locul ales nu se poate vinde, pentru că se află în coprintul islazului. Atunci înțalesărăm și noi că toată silița ce ne am dat de a putea stabili fabrica în apropiere a fost zadarnică, și că vom fi siliți a preda porcii la Giurgiū, unde de la început înclina fabricantul de a se stabili. Atunci ne amintirăm și de neîmplinirea dorinței Domnitorului Știrbei, de a se stabili fabrica în Romania mică, dorința manifestată cu ocaziunea relaterei noastre despre contractarea recentă cu fabricantul engles, și pătrunși fiind că piedeca ivită, la care nu ne gândeam până aci, nu se va putea înlătura, ne sculam ca se ne retragem, hotărâți de a părăsi chiar Calafatul. Ctitorul ghicindune gândul veni atunci a ne ruga ca să nu abandonăm cu desăvârșire proiectata hotărâre, ci să amânăm plecarea noastră pe două țile, până când ne va putea da ultimul cuvânt, după o constătuire matură cu comisiunea însărcinată cu vânzarea locurilor din oraș. Noi necunoscând pe atunci cugetul său de a ne înșela, pre-

cum mai la vale se va arăta, am dat ascultare la amânarea propusă; și după vre-o două zile am revenit ca să aflăm cele hotărâte adică: Noi să cumpărăm zece locuri în oraș de întâiul rang, și în schimbul acestei vărsări de bani reclamate pentru achitarea prețului moșiei, ni se va da locul din Islaz pentru trebuința acelei zălhanele ce voim a construi, La auđirea acestei decisiuni, nu sciam care din două rele să alegem, să vărsăm prețul a zece locuri de care nu avem trebuință și care nu ne oferă nici perspectivă de a să puteă vinde în curând, ca să dobândim locul din islaz, sau să stabilim această lucrare în Giurgiul? Și ne hotărărăm în cele din urmă a vërsa banii în socoteala acelor plațuri, numai ca se fim în apropierea fabricei. Dar pântru că din lipsa biletelor tipărite pentru vëndarea plațurilor, această îndatorire de cumpărarea locurilor nu se putea efectua cu acéstă ocaziune precum nu se putea face nici înscrisul definitiv. pântru separarea islazului cerut, s'aũ implinit pântru siguranța noastră ore care formalități, adică, s'a făcut din partene următórea declarațiune în scris:

Cinstitei Ctitorii a Bisericii Sfântului Ilie din Craiova.

Să face cunoscut printr'acésta cinstitei ctitorii că subt însemnatul ne amales zece locuri în raionul orașului Calafat din cele de al patrulea clasă și anume: 569—587—589—570—496—501—506—511—516—521, pe care voi să le cumpăr cu prețul hotărât, dar tot de o dată pretind a'mi se osebi și partea de islaz ce se cuvine dupe proporția acelor zece locuri în alt loc în marginea Dunărei în dreptul poștei spre cetatea Rusască, pe care loc am să'l închiđ clădind o zălhana și alte namestii în interesul meu, fără însă a mai putea pretinde șă'mi pască vitele în ce-l-lat Islaz.

Plecat (ss) P. Opran.

1852 Maiũ 13.

Calafat.

dedesubtul căria s'a trecut urmărórea rezoluțiune a ctitorului și anume;

Vei bine voi D-ta a te arăta cu acéstă hârtie la D-niũ Deputați

ai oraşului Calafat ca să cunoscă ca D-ta 'ți ai ales acele locuri spre a nu le da altora și de loc cum se va da de către M-sa prea înălțatul nostru Domn întărirea planului emancipărei oraşului și se va pune în lucrare vîndarea locurilor, atunci se va slobozi și actul de vîndare și se va primi și prețul, căci Ctitoria primește propunerea D-tale și tot atuncea se va osebi și acel loc din islaz.

(ss) *Gr. Otetelișanu*

1852 Mai 13.

Calafat.

și în urmă s'a încheiat următorul Proces-Verbl:

Comisiunea emancipărei oraşului Calafat.

JURNAL!

Luându-se în băgare de sémă reclamația D-lui Serdarului Pera Opran, prin care face cunoscut cinstitei ctitorii a bisericei Sfântului Ilie din Craiova, că pentru dece locuri ce le cumpără din acest oraş Calafat pretinde a 'i se osebi partea ce 'i se cuvine în islaz în dreptul acestor locuri adică, locul din marginea Dunărei în dreptul poștei spre cetatea Rusească cu a clădi o zalhana și a alte names-tii spre interesul ei, care cerere a D-lui fiind aprobată și de D-lui Clitorul conformându-ne și noi într'acésta, ne unim că de vreme ce D-lui Serdarul cumpără acele locuri din cele de întăia calitate mai cu osebite de cele coprinse în a D-sale reclamație, are tot dreptul de a i se da arătarul loc în islazul, care se va deosebi prin măsurătoare de D-lui Inginerul dupe analogia dreptului ce are prin cumpărătorea arătatelor locuri pe care va avea drept a'l și închide, ne mai având alt drept D-lui în cel-l-alt islaz, în temeiul acestui jrnal 'i se vor da și biletele rescumpărărei locurilor comform cu acésta coprindere.

(iscălit) Președ. Sub-Prefecturei Plășei, *T. Dimisrescu.*

(ss) *Hagi Ión Zaie*

(ss) *Iosif Avramovicî*

(ss) *G. G. Pazarîț* vechiul epitropiei.

(Acte despre care avem copii adevărate în regulă).

Puține zile în urmă împlinirei acestor formalități, vădend că ne aflăm cam pe la mijlocul lui Maiu, și știind că cu greu se pot construi vastele binale ale fabricei, care are să funcționeze de la 1-iu Octombrie al aceluși an, am adresat următoarea petițiune către Clitorul Sf. Ilie :

Cinstitei Epitropii Sf. Ilie !

Pentru clădirea Zalhanalei de la Calafat, pe locul de islaz, ce ni se cuvine în puterea locurilor din raionul Orașului, ni am făcut totă pregătirea.—Dar fiind-că formalele înscrișuri în privința acestei posesii nu s'au săvârșit, rog plecat, de a 'mi se da voie să clădesc de o cam dată, și nesăvârșite fiind până acuma formele de cumpărare, căci trecând mai multe zile fără lucrare, nu voi putea săvârși acea clădire, din care pricină apoi pôte să 'mi se pricinuească mare pagubă

Plecat. (ss) *P. Opran.*

În josul acestei petițiunii, pune apoi cititorul următoarea rezoluțiune echivocă precum se vede :

D-ta poți clădi ori-ce, dacă te vei conforma celor ce s'au hotărât de M-sa Vodă pontru cele ce s'au chibduit pentru slobođirea Orașului Calafat, și numai atunci vei perde osteneala și ori-ce vei clădi, când vei urma în potriva acelora.

Gr. Otetelișanu.

1852 Iunie 12.

Craiova.

Intrebându-l ca ce abatere pôte mijloci din parte-ne, ni s'a răspuns, ca ea se referă la nerespunderea prețului locurilor cumpărate adăogând tot-de-o dată, ca bine am face ca peste cele de ce plățuri, se cumpărăm cel puțin încă două, ca să împăcăm pre toți membrii comisiunei, și să înlăturăm neajunsuri ce ni s'ar cauza din partea celor ce nu admiteau din totă inima acea rupere din islađul comun dându-ne pe lângă acésta promisiunea, că cu ocesiunea delimitării islasului cuvenit la de ce locuri se va adauga și cel ce se cuvine la

cele două ce le vom mai cumpăra. Noi ne supusăram și acestei propunerii cumpărând încă două plățuri, numai ca să evităm vre-un neajuns eventual.— Am început dar construirea fabricii în urma permisiunii cu două înțeleșuri. În luna lui Septembrie sosind biletele tipărite ce urmau să serve pentru vânzările locurilor din oraș, respunserăm prețul a 12 plățuri din întâiul rang, și primirăm șase bilete de vânzarea lor din partea acelei comisiuni, conținând fie-care bilet vânzarea a două plățuri.— Pe unul din aceste bilete se trecu vorba despre dreptul nostru accesoriu asupra islasului în termenii următorii: Fiind-că D-lui Sardaru Petre Opran a cumpărat 10 plățuri de întâiul rang și anume: No. Ți se dă voe de a-și închide din islaș partea analogă ce se cuvine la aceste plățuri, și a clădi pe dânsa o ȧalhana. Vădând noi că aci să vorbește de închiderea islașului analog numai la 10 plățuri, am cerut ca să se adauge și porțiunea de islaș a celor două locuri, dupe cum ni se promisese de Ctitorul bisericeii, dar comisiunea ne a respins cererea, sub cuvânt că procesul verbal încheeat la Maiu în această privință, vorbește numai de ȧece plățuri, și am fost nevoiți a suporta neajunsul ce ni s'a făcut. Iată a doua probă despre cugetul de înșelaciune a Ctitorului, pe lângă cea d'înteiu, ce transpiră din rezoluțiunea echivocă pusă de dânsul asupra cererii noastre, de a putea începe clădirea ȧalhanaliu, și a trela ni-o înlesni a o descoperi apărătorul primăriei la Tribunal, care trasă atențiunea judecătorilor, că pe toate ceie-l'alte bilete de vânzarea locurilor înfățișate de noi, figură ȧă iscălitura Ctitorului, și numai pe acel bilet în care se mențiune ȧă dreptul de separarea islașului, nu se vede figurând iscălitura sa, lucru care nu-l observasem noi până în acel moment, pentru că la Septembriu pe când ni s'a ȧ dat acele bilete, noi intrasem în posesiunea islașului, eram aprópe de terminarea construcțiunei și nu ne am dat ostenela de a revisui cu amênuntul iscăliturile din bilete. Acéstă intențiunata lipsă de iscălitură nu a tras însă pentru noi nici un incovenient, pentru că din norocire posedăm iscălitura sa în copia legalisată și mențiunată mai sus, în care declară ctitorul, că aprobă închiderea porțiunei noastre din islaș, cerute pentru trebuința ȧalhanaliu. În modul acesta terminând construirea fabricii, am început la I-iu Octombrie al acelu ȧ an cu prepararea carnei serate, care a durat până la

În iulie 1853, până nu încep căldurile. În durata acestor șase luni s'a vândut și toate măruntăele porcilor, la locuitorii Calafatului, și la cei din comunele învecinate, în fața autorităților comunale și în fața visitorilor acelei fabrici. din care se vor găsi încă mulți ca să afirme dișele noastre.

Din această fabrică s'ar fi continuat a se esporta sutimi de mii de porci, dacă nu isbucnea resbelul Ruso Turc din 18 3, care a constrâns pe toți lucrătorii streini se abandone fabrica, a făcut să se spulbere tot ce să construisse cu cheltueli însemnate, ast-fel în cât după încheerea păcii, nu s'a mai găsit nici ciob de cărămidă din atât de colosale clădiri. Așea rămase totul abandonat și de noi, până ce vădând că se apropie îndeplinirea termenului de 30 ani pentru stăpânirea cu rea credință, cerurăm de la primăria Calafatului ca să ni se separe porțiunea din islađ, ce ni să cuvine după înscrisurile ce le posedam, și în urma posesiunii esercitată de noi prin funcționarea acelei zahanale, pe locul de ltađ. Primăria ne dând ascultare cereri noastre am traso în judecată supt formă de revidecarea dreptului nostru accesoriu stabilit de comisiunea vândărei locurilor din oraș. Cu ocasiunea tratărei acestui proces, de la întâia până la ultima instanță judecătorească, am auđit relevândusă argumente foarte ingenioșe, de către apărătorul Primăriei în detrimentul nostru dar ceea ce ne a surprins cu deosebire a fost auđind înșirându-se multe din partea, fără a supune nimic, cum de esemplu spunea între altele : că n'am înfățișeat bilete de cumpărătoare adeverite de Tribunalul de înregistrare, apoi ca fiind ele liberate înainte de 1855, înainte de a se declara Calafatul ca oraș liber, le privesce ca nisce simple chitanți de răspunderea banilor în socoteala cumpărătoarei, iar nu ca acte de cumpărătoare definitivă, precum și ca Hrisovul, care declară Calafatul ca oraș liber interđice întrebuințare islađului destinat pentru pășunarea vitelor comunei la alt ceva. Și la curtea de cașăiune având ultimul cuvânt, ne apostrofeadă dicând, că cu asemenea nimicuri, nu se pôte căștiga o moșiă în coprinsul islađului. La cele d'întâiu argumente i am răspuns în multe rânduri la tribunal și la curtea de apel, fără de a l putea face de a nu le repeta și la curtea de cașăiune, dicând : că toți orașeni să serv cu asemenea bilete liberate de comisiunea ad-hoc, fără de a

fii adevărate și de Tribunal, și că cu toate acestea își au deplina lor validitate înaintea autotităților țării precum acesta se urmădește și cu cele liberate de comisiunile ad-hoc ale orașelor formate din nou, conchidând că nu pot fi tacsate ca simple chitanți de răspunderea banilor, pentru că sunt liberate înainte de a se declara Calafatul ca oraș liber, de ore ce comisiunea însărcinată cu vânzarea locurilor din oraș, libera asemenea bilete în scop de a se încasa bani necesarii pentru achitarea prețului de 1000 pogone, spre a se putea privi vânzarea ca efectuată, fără de care nu se putea declara Calafatul ca oraș liber. Acastă circumstanță a făcut ca să fie valabile înaintea autorităților țării, nu numai biletele liberate dupe declararea Calafatului ca oraș liber, ci și cele liberate înainte de 1855, între care figurază și biletele înfățișate de noi. Cu această ocaziune am tras atențiunea iscusitului apărător al primăriei, că asemenea combateri de acte se pot face de o a treia persoană, iar nu de aceea care le a liberat cumpărătorului, și cu atât mai puțin de o autoritate însărcinată cu asemenea vânzări, de o autoritate, care a tras profit din coprinsul actelor.—Apărătorul Primăriei crede că incorectitudinea acestor operațiuni din trecut pot cădea numai în responsabilitatea membrilor acelei comisiuni, și de aceea apasă cât se poate mai mult asupra operațiunii lor, asupra punerii în uitare a prohibițiunii coprinsă în Hrisovul din 1855. Și noi credem că acei membrii nu pot fi inculpați pentru nerespectarea unei prohibițiuni ce nu ecsista pe acei timpuri apărute cu trei ani în urmă, nu pot fi inculpați sub cuvânt că ar fi trecut peste competența lor înstrainând islazu și nemărginindu-se în vânzarea plațurilor, cu care au fost însărcinați, de ore-ce știut este că banii adunați din vânzarea plațurilor au servit pentru achitarea celor 1000 pogone destinate pentru formarea orașului, în care intră și islazu Comunei de care fac întrebuințare toți cumpărătorii locurilor din oraș; și ast-fel fiind, vânzându-se împlicit și islazu pe lângă locurile din oraș, nu se pot acusa nici în cazul presinte că ar fi eșit din cercul competenței lor, prin acordarea dreptului de a ne închide porțiunea din islazu plătit de noi în prețul răspuns pentru locurile din oraș. Nu se pot acusa pentru acordarea unui asemenea drept, când se știe că acest drept accesoriu de separarea islazului s'a întemeiat pe înlesnirea făcută de noi pentru achitarea pre-

țului a 1000 pogóne cu o oră mai înainte, și în folosul general ce rezultă din stabilirea unei fabrici în portul Calafatului. Pe lângă această nu pot fi responsabili aceea care n'aũ tras nici un profit personal din această acordare de drept. ci numai Primăria care a tras tot profitul și care defăima apoi actele sale din care a isvorât acel profit; iar la apostrofarea noastră că cercăm a ne însuși o moșie în coprinsul islazului cu nimicuri, respundem acum, că în usul nostru a fost să ne ținem strict de angajamentele noastre, și că cercem ca și alții să le îndeplinescă către noi; ast-fel în cât nu vom invidia pe iscusitul apărător al primăriei, când 'l vom vedea devenind stăpân a vre unei moșii prin tăgăduirea și defaimarea propriilor sale fapte.—Dupe ce s'aũ dat séma de tóte peripeciele prin care aũ trecut acest proces, dupc ce am arătat atât temeiurile, pe care am basat pretențiunea noastră cât și combaterea lor de către apărătorul primăriei Calafat, vom trece acum la veredictele mult instruiților Judecători din present.—Decisiunea Tribunalului sună; că înfățișându-se din partea noastră bilete de cumpărătoarea locurilor din orașiũ, să stăpânim în pace acele locuri, fără de a menționa nimic despre dreptul accesoriu asupra islazului acordat nouă de acea comisiune, fără de a atinge cestiunea esențială coprinsă în reclamația noastră. Curtea de Apel de și atinge reclamația noastră de revendicarea dreptului accesoriũ, respinge însă apelul sub cuvânt că n'am înfățișat pe lângă actele de cumpărătoarea plațurilor și un act de cumpărătoarea islazului pretins de noi. Și Curtea de Casațiune, care are misiunea numai de a observa lipsele de procedură și de a casa sentințe abătute ca cele pronunțate io casul present, prin care se denaturéză litigiul, se comite abus de putere interpretându-se actele, ca să pótă estrage argumente pentru respingerea pretențiunei noastre; în resumat, evită de a se menționa un cuvânt despre esența cererei basate pe acte înfățișate, care conțin dreptul nostru accesoriu de a ne putea separa porțiunea din islaz ce ni se cuvine, evită dar declararea de validitatea sau nevaliditatea actelor înfățișate în această privință, ceea ce se cerea de noi, spre a ne putea cunoște pozițiunea în care ne aflăm, evită de a întemeia respingerea pe prohibițiunea coprinsă în Hrisov de a se preface păsciunarea islazului în alt-ceva, și n'a voit să șcie de tótê aceste abateri, n'a voit se se convingă, că reclamațiunea

nóstră, a fost pusă în uitare, și așa a ajuns a pune vârf la greșelile comise până aci, respingând recursul în modul următor: Având în vedere că curtea constatând în fapt că recurentul nu cumpărase de cât locurile din oraș, că atare nu se poate dice că a violat Art. 1325 C. Civil, de ôre-ce proprietatea locurilor din islaz nu e un accesoriu al proprietarilor locurilor din oraș, că dar și acest motiv e nefondat. Pentru aseste motive în numele legii Curtea respinge ca nefondat recursul făcut de D-nu Petre Opran contra decisiunei Curții de Apel din Craiova sec. II. Acum că avem în fața noastră veredictele justiției asupra procesului de la început până la sfârșit, nu vom fi ôre în drept de a susține, mai întâi că Românii tratădă tóte cesiunile cu ușurință și cu indiferință, și apoi că progresul aparinte în Justiție este numai o simplă poleială? Când Curtea de Casațiune nu voește a îndeplini misiunea s'a de a se ocupa de lipsele procedurii, ci întră în fondul procesului, și tratândul încă înlătură reclamațiunea noastră în ceea ce privește dreptul separării islazului ce ni se cùvine, acordat de acea comisiune, și comite iar abusù de putere, basând respingerea recursului pe motivul, că proprietatea locurilor din islaz n'ar fi un accesoriu al proprietarilor locurilor din orașiù, care pe lângă altele este o apreciere cu totul eronată, de ôre ce islazul aparținând Comunei nu este un accesoriu al proprietarilor de locuri din oraș, ci o proprietate a lor, exploatată dupe usul din trecut și după tectul Hrisovului în comun. Deosebit de acésta, menționarea din partene cu acésta ocasiune, despre dreptul nostru accesoriu asupra islazului nu s'a făcut în sensul Curții de Casațiune, ci în sensul irefutabil, despre dreptul accesoriu acordat nouă de acea comisiune, ca să ne separăm porțiunea cuvenită din islazul comun. Avutus'aù în vedere chiar și la acésta ultimă instanță Judecătorească esența pretențiunei noastre?, arătatus'aù vre un argument pentru combaterea ei?, vedùtus'aù respingerea cererei pe motivul prohibițiunei din Hrisov, singur care ni se putea invoca? Cum s'a putut dar face o batjocură atât de vedită, din partea câtor trele instanțe Judecătorești, de a osândi pe om cu argumente trase de păr, ne asemădate pretențiunei noastre cum buuióră să ni se dică: că am înfățișat numai acte de cumpărătórea locurilor din oraș; că n'am cumpărat și islazul, și în fine că islazul nu este un drept ac-

cesoriu al proprietarilor locurilor din oraş, şi nu se rostesc cătuşi de puţin, asupra validităţii sau nevalidităţii actelor ce conţin dreptul nostru accesoriu ceea ce formează obiectul litigiului. Cum aū putut magistraţii instruiţi a bate câmpii, ş'a evita să se refere la prohibiţiunea din Hrisov, care în realitate i a facut de a se rosti contra pretenţiunei năstre. Iată de ce credem noi că este abătută Justiţia în urma căria am cercat acest neajuns. Pentru că de s'ar fi pus justiţia, de la prima instanţă judecătorească pe acest tărâm de combaterea cererei năstre, pôte că am fi găsit argumente, prin care am fi înlăturat şi acéstă obiecţiune netemeinică, şi rezultatul procesului ar fi putut fi în favorul nostru. I-iu) Am fi dis înainte de tôte, că dobândirea dreptului accesoriu s'a efectuat la 1852, şi prohibiţiunea s's ivit la 1855, eu trei ani mai în urmă, şi prin urmare că ea nu se putea resfrânge şi asupra năstră; asemenea că comisiunea s'a asemănat chiar aprecierii coprinsă în Hrisovul din urmă, că interese posterioare pot trece peste acéstă prohibiţiune, de şi restrânge acest drept numai când este vorba de întinderea oraşului.—Ei bine ca abătută să pôte privi măsura de a se rupe o porţiune din islaz în în vederea folosului atât de mare, ce iasă din introducerea unui negoţ nou tocmai în oraşul proiectat de a să înfiinţa. II-lea) Că Domnul Barbu Ştirbei, n'a fost donatorul celor 1000 pogone, în care cas ar fi urmat de a se respecta cu sfinţenie voinţa sa, dar ca un înţelept conducător al naţiunei, vedënd că în urma declarării Calafatului ca oraş liber s'ar putea vinde acest pământ, sar putea preface în arături şi sădirii de vii, a stipulat prohibiţiunea în Hrisov, conform cu legile din acei timpî.*) Astă-đi întrebuiţarea islaşului serve în tôte comunele nu numai la pasciunarea vitelor ci şi la altele. Apoi putea-va să interdica lucru numai Calafaenilor? sub-cuvânt că Hrisovul conţine acéstă prohibiţiune? S'ar putea ore obliga şi oraşenii din Calafat, care n'aū vite, a lăsa porţiunea cuvenită lor din islaz să serve pentru îndestularea vitelor comunei, şi fără nici o plată?—Cum s'ar putea dar respinge şi năă cererea de a ne separa islazul cuvenit, când nici nu locuim în acel oraş, ca să putem îndestula vite în islaz, şi cu deosebire, când posedăm chiar un act formal pentru separarea lui? Numai vederi strănte pot ajunge de a privi la conţinutul acelu Hrisov ca la nişce mōşce sfinte pe care mână de om să nu le a-

*) Islazul în comun, se putea impune uumaī clăcaşilor iar nu cumpărătorilor adecă ómenlor liberi.

tingă. Dar o rațiune sănătósă nu pôte refusa prefacerea aceluî islaz într'o fabrică, sau în alt ceva, de la care se ascéptă folóse mult mai mari, nu pôte refusa prefacerea lui, pentru că se vede strecurată prohibițiune dintr'un Hrisov Domnesc din 1855.—

Nu condamnă măsura de a se menține terenurile de pasciune dar nu înțelegem cum se impune numai unei comne și pentru tot-d'auna, acéstă prohibițiune chiar și atunci când ea ar jieni alte interese mult mai mari?

D) Am đis că un șef al partidului național liberal să ocupă mai mult de principii, cređând că numai prin propagarea lor va înlătura tóte re'ele ecsistente, și va efectua fericirea Românilor. Așa vedem că de și atinge în trecăt și alte cestiuini de mare însămnătate, dar le tratédă numai ca să evite monotonia, și reîncepe cu recomandarea respectării principiilor dătátore de viața omenirii întregi. Așa vedem că condamnă cu asprime pe cei ce le violédă, cum bunióră a condamnat pe cei ce voesc a restrânge libertatea preseii, pe cei ce nesocotesc libertatea întrunirilor publice, și ingerédă asupra alege-rilor comunale, județene și a representațiunei naționale; đicând că ei violédă constituțiunea, falsifică tóte, și că tot de o dată turburá liniscea și ordinea publică. Așa vedem că sprijină clasa muncitorilor de pământ în tóte ocasiunile, condus fiind de principii ultra radicali și fórte umanitari. Dar de și aprobăm combaterea violărei principiilor înscriși în legea nóstră fundameetală, precum și sprijinul dat sătenilor până la un loc, dar nu aprobăm modul întrebuițat adică modul contrariu regulilor stabilite de națiunii civilisate, care interđic puterei esecutive și chiar celei leguitóre, de a se amesteca și de a aplana neânțelegeri ivite între proprietari și cultivatori de pământ după împroprietărirea lor, pe care le a lăsat numai asupra justiții de a le regula; de óre ce asigurată fiind esistența sătenilor prin împroprietárire dispáre trebunța de a ține sub tutela guvernului și a leguitorului, ómeni declarați de liberi în acțiunile lor, și pentru că ecsperiența a adovedit cu prisos, că amestecul în ácéstă afacere a puteri esecutive și acelei leguitóre după împroprietárire, a causat numai sguidiri sociale, fără de a se efectua ușurarea urmárită. Probă despre ácéstă justă și corectă apreciere, ne oferă chiar și modificarea legi tocmelilor agricole din anii trecuți, care nu conține

nici o ușurare pentru sătenii. Să ni se arăte ușurarea urmărită de cameră prin ficsarea termenului învoielilor de un an, sau chiar și trei ani, pentru că noi am demonstrat în mai multe rânduri înconveniente și desavantajele ce rezultă din termene scurte de învoială. Să ni se arăte. ușurarea celor ce își vindea brațele pe tot anul din cauza nevoi în care se aflau, prin interdicerea legii de a-i putea îndatora la lucru mai mult de cât patru zile pe săptămâna? Să ni se arăte profitul cultivatorilor de vii, care ar fi rezultat din circularea Ministerială prin impuerea dărei de otaștină; pentru că noi pe lângă dovedirea incompetenței puterii executive de a regula asemenea conflicte, am mai arătat, că înconvenientele ce cerceau cultivatorii de vii cu plaiuri mari, care perdând săptămânii întregi, pentru cotirea și predarea de otaștină, au dat naștere la plata de bani dupe stăruința lor, cea ce să dovedește din plata lor în bani și dupe aparițiunea acestei circulări ministeriale. Am arătat că: cei abuzivi, care au urcat plata în bani peste măsură să puteau înfrâna în lăcomia lor de justiție; iar nu de administrațiune, prin înpunerea otaștinei la tote viile, Am arătat dar că numai nedreptate și sguđuirea socială s'a efectuat pe urma acestei arbitare măsuri, de ore ce a cauzat păgubi însemnate proprietarilor cu plaiuri mai mici, unde cultivatorii lor nesimțind înconvenientele pe urma dărei de otaștină, voiau a să conforma acestui ordin, iar proprietarii insistau asupra plății de bani, și în present se află lipsiți și de bani și de otaștină, ba chiar se afla descuragiați de a recurge la justiție, știind că verdictul ei după acesta arbitrară măsură nu va satisface cătuși de puțin interesul lor. De ce nu se vede apărând în Românul combaterea acestor apricierii, de ce nu să răspunde punct cu punct, la observațiunile noastre, și în locul unei asemenea împliniri de datorie a unui organ de publicitate, care are misiunea de a lumina pe public, vedem că revine din când în când asupra punerii în uitare acelei circulări ministeriale și asupra imăginatei greșeli comise de Senat prin prelungirea termenului de învoială din unu la trei ani. De ce îngăduesce un conducător al partidului național-liberal de a trece ca ast-fel, când se scie diferența și chiar lupta ce esista într'acesta și între partidul socialiștilor? De ce nu este franc și în privința acestui sistem ca în toate cele l'alte cestiuni? De ce nu să esplică lucru, ca pătrundându-

ne de folosul ce ar resulta din aplicarea lui, să ne scăpăm pe de o parte de gróđa ce ne aũ inspirat pênã acum, iar pe de altã parte să ne vedem îndemnați de a l' introduce cu o orã mai înainte. pentru scóterea sãrãcimei din mișeria ei. — Pãnã ce nu sã vor da asemenea lãmuriri, nu vom înceta de a combate visurĩ efemere, și vom condamna mãsuri de asemenea naturã, aplicate pe ascuns, vom desaproba continua propogare da libertate, egalitate și dreptate, degeneratã în sguduirĩ sociale: vom desaproba amintirea de punerea în aplicare a principiului înscris în constituțiune: cã tóte puterile Statului emanã de la națiune, și prin urmare cã urmédã a se introduce electivitatea magistnaturẽi, care nu se vede introdusã în alte state constituționale mai luminate de cãt noi, cu tótã recunoașcerea și respectarea acestui principiu din partele. Asemenea nu ne va inspira admirațiune nici persistențã în propagarea sa de principii. pentru cã ne este cunoscutã acéstã a sa manie. Cum transpirã ea și din continua combatere a opiniunii comise, cã ne ar trebui om de fier, pentru vindecarea ranelor nóstre sociale, din care voiesce cu tot nadinsul sã stórcã ideea de un stãpãn absolut. Noi credem, cã Romania liberã, a voit sã ȃicã, ca ne trebuie om cu inima de fier, nemlãdios, om hotãrêt de a isbi în vișul, unde l' întâlnește și de a respãlãti virtutea cu bine; ceea ce transpira din silința ce-și o dau tóte societãțile de a pune la cãrma țerii bãrbați onești, inimizã neimpãcați ai vișului și drepti, spre a nu se pune continue pedicã la desvoltarea societãții. Ce incorectitudine gãsește dar Românul în dorința de a se nemerĩ un om de fier hotãrit a vindeca ranele societãții și de a face bine țerii lui?—Óre nimicesce acéstã dorința legitimã, principiul cã națiunile și creadã și binele și rãul lor? Arãtatu-sa vre-un dubiu despre acest adevãr ca sã necesite o seriósã și continue combatere? Noi nu-l am vãduț! Așa nu ne împãcãm nici cu dreptul de salf guvernãment acordat comunelor rurale, și întemeiat tot pre principii modernĩ, pentru cã starea culturarã cu totul ãnapoiatã a sãtenilor, nu póte da de o cam datã rezultate bune. Nu ne suride nici recomandarea mãsurilor igiene de prin sate, dupe o neglijare îndelungatã a acestei clase, de care sãmãnã redacțiunea a se preocupa în acest moment cu ceã mai mare solicitueine. În resumat nu ne împãcãm cu tótã propa-

garea de libertății și de principii; nu pentru că nu ne plac și simțim desgust de ele, ci pentru că avem convincțiunea, ca într'o societate coruptă care cunoște cuvântul de respectul legilor, de moralitate și de ordina publică numai din audire, prea dese repetiri de libertate, egalitate și dreptate pentru toți, însoțite de dese repetiri în Românul de hoți proprietari, hoți arendași, însoțite încă de adunări populare ca cea din Târgoviște, unde se repetau de colaboratorii lui aceleași apostrofări, au contribuit foarte mult la crima din Bordeni, precum și la esaltarea tinerimii din prezent. Redacțiunea Românului nu voesce a se convinge că din asemenea seminții, nu se pot culege decât regretabile și funeste rǎde. Redacțiunea nu voesce a ști ca unu popnr incult puțin îi trebuie ca să devie de la calea bună. Nu voesce să cunoască pe deplin cât de întinsă este corupțiunea prin sate, cum nu încetă chiotile de veselie, și bătaile între sătenii, în timpul abundenței de vin până nu să golesc buțile cu desăvârșire chiar când din cauza relei recolte, n'au ce mânca. Cum adunații fiind mai mulți la o muncă, nu-și lasă omul sapa din mână de frică ca să nu i se fure de vre-unul din consătenii lui, sau vre o legătură cu mâncare, care se ascunde cu îngrijire spre a nu se putea găsi de altul, știind că va dispăre fără nici o îndouială. asemenea hoții se întâmplă mai tot-d'auna. Așa cumpărăm noi sacii în toți anii pentru trebuința căratului de grâu de la arie, nu se împlinesc anul și sacii dispar, dar apar în serviciul sătenilor, care vin cu ei la mǎra noastră, fără de a putea cere nici socoteala, de unde îi au. In vara acésta ne a ars o mare cantitate de grâu aședat în șire. Tot satul venise și sta înflorat în jurul focului, țipa și plângău bărbații și femeii, de te asurdau, și în momente atât de triste pentru proprietar, nu lăsară hoții să le scape ocaziunea de a doși tot ce puteau apuca, mai cu sémă saci.— Dar derindul acesta luând sacii cu chirie, care erau și marcați n'au trecut mult și să vedură aduși la mǎra cu porumbi de locuitorii din comună; neputându-se justifica se înaintară la Primărie ca culpabil prinși cu sacii furați, care avea marca comerciantului, să dea sémă de fapta lor și să fie înaintați la justiție. Nu scim ce rezultat va avea și acesl învederat fur, dar după vorbele Primarului care ne spunea că ei tăgăduesc furtul, arătând că sacii li s'a dat împrumut de cutare și de

cutare, ne aseptăm ca să-i vedem mâine, poi-mâine liberați și declarați ca inocenți.— Nu trecu apoi multe zile și prinseră pândarii pe doi tineri, care scoțând scânduri din podela unui pădul, le ducău în spinare spre casa lor. Și credem că și aceștea vor fi în curând liberați. Iată ródele dreptului acordat comunelor rurale de șef guvernament, să fi jefuit continuu la lumina zilei, fără nici o speranță de precurmarea răului. Iată corectitudinea dorinței exprimate de România liberă. de a nemeri un om de fer, nu în sensul Românului ci în sensul nostru, care având gróđă de asemenea fapte, să stăruiască cu energie de a le stérpi iar prin ómenii probi și nu prin ampioiați incuții aleși din comuuă, care sciind că asemenea hoții nu sunt rare, ci practicate și de mulți alții. nu se prea turbură în fața reclamățiunii nóstre din present, mai cu sémă când scie că nu i se ia nici o socotélă de réua sa administrație. Nouă însă ni se ridică sângele la cap precum nu ni s'a ridicat în momentul arderii unei mari cantități de grâu, când vedem neîncetat temerile manifestate de muncitorii chiemați la lucru, de a nu fi obiectele furate de conșătenii lor, și ne aminteam de speranțele nóstre de a ne uni cu Transilvanie și Banat, care ne făcěu să prediceam că bucuria Românilor de dincolo se va preface într'o întristare mare, când ne vor cunósce mai de aprópe, când vor vedea locuințele sătenilor noștrii asemănătoare cocinilor de porci, când vor vedea traiul semi barbar, viața destramata fără nici o cunoștință de ordine publică, și fără temere de a fi pilduiți în casuri de abatere. Ajunși aci cu descrierea destrămării nóstre vom susține că acesta provine din aprecieri greșite și din măsurii și mai greșite iutrebuițate de puternicii zilei pentru înlăturarea răului. că de exemplu în loc de a se încredința prin propriii lor ochi de starea materiala și morală a sătenilor. cara forméđă marea majoritate a națiunii. spre a putea găsi mijlóce de a le preface cocinile în locnițe salubre spre a le insufla trimiterea de bună voe a copiilor la scólă, spre a le insufla moralitatea și părăsirea beției, spre a le insufla economia, respectarea legii și a averii omului, precum și pađa ordinii publice, stați retrași în cabinetele lor, de unde în necunoștința absolută de aceste lipsuri, de unde inferma lor credință, că tóte acestea isvorăsc numai din asupririle proprietarilor și a arendașilor de moși s'aú pornit înfuriați contra acestora

tacsându-î continuu cu epitetul de hoți, ațîțând pe sătenii contra lor făcînd circulări ministeriale pentru prefacerea dăreii de bani în dare de otaștină, modificînd legea rurală și s'a'u silit a crede că ia'u măsuri pentru ușurarea clasei muncitoare prin care 'ș împlinesc cu stricteță și datoria de bunî conducători ai națiunei. Acastă credință îi îndemnă de a propune din când în când pre formă și alte măsuri pentru îmbunătățirea ei materială, precum se vedu apărînd în Românu tragerea atențiunii guvernului și a obștei asupra lipsei de măsuri igiene și cu deosebire din comunele rurale.

În modul acesta să perd din vedere principalele lipsuri ce contribue la actuala deplorabilă stare a clasei muncitoare și nu se recunósce că măsurile întrebuițete până în present, întomeiate flind pe aprecieri socialiste; nu numai că n'a'u corespuns scopului urmărit de a le ușura sórta, dar caudînd numai daune ambelor clase contractante precum și Statului întreg a'u perturbat într'un mod fórte îngrijitor ordinea publică, care se menționéđă de Românul numai când este vorba de sdruncinarea ei prin călcarea principiilor și dispozițiunei constituțiunei nóstre. Nu se asemănă óre asemenea procedare cu proverbul cunoscut: veđi gunoiul din ochiul altuia, și bârna de asupra ochilor tēi nu o đăresci. Condamni sguiduirii sociale ce se ivesc mai rar, adică cele întemplate cu ocasiunea întrunirilor publice, și nu-ți trece prin minte că sunt mai condamnabile acelea care isbesc interesele sociale fără ínterupere. Nu-ți trece prin minte că asemenea procedare face a dispere posibilitatea consolidărei Statului nostru? Nu-ți trece prin minte că libertatea propagată în trecut a degenerat într'un sistem fórte îngrijitor în deobște, și cu atăt mai condamnabil la noi, unde esistența tuturilor este asigurată? Nu-ți trece prin minte că acastă procedare a dat naștere la descompunerea partitului liberal, și la condamnarea lui? Nu-ți trece prin minte că acastă procedare a turburat mințile tinerimii, de la care accepta lumea. formarea binelui în viitor? Nu voesci a recunoasce că această procedare a dat naștere și la amortirea generală, manifestată în alegerile actuale, de óre ce omul nu scie ce să mai facă, după ívingerea atătóor obstacole ce au íntimpinat pónă în present, sa vede amenințat de a se íncea la mal. — Nu voesci a recunósce că chiar sătenilor nu le ai făcut bine, nici prin circularea

ministerială în privința dărei de otaștină, nici prin modificarea legi tocmelilor agricole, nici prin dreptul ce le ai creat de self guvernament nici prin defăimările proprietarilor și ale arendașilor de moșii ei că le ai turburat craeri în modul socialiștilor, și în daunaprotejaților tei. — Nu voesci a recunoșce, că aceste procedări vor spulbera totă munca și stăruința de fier al trecutului tău? Nu îți trece prin minte că în loc de recunoștință vei culege cu totul alt ceva, pe urma seminței de desordine ce ai aruncat-o pe solul Romaniei! Iată cum înțelegem noi că la întinderea corupțiunii diu present ai contribuit ca șef de partid foarte mult.

e.) Am șis în fine că corupțiunea a luat și mai mari proporțiuni, din cauza unui alt șef de partid, care din contra nesocotesce toate principiile, îngăduind și împlinind toate, câte îi promet mijloce de a se menține la putere; îți dămbesce, îți strânge mâna numai pe cât timp are trebuința de tine. — Nu se ocupă de cestiuni ca să dea profite reale, ci le lasă adese ori să tréca incomplete și neîndreplate chiar după ce i se atrage atențiunea asupra erorilor comise, destul să scótă legi multe, spre a se putea recomanda națiunei, că o scótă din nămol. Noi simțem de mult aceste apucături împedicătore unei desvoltări serioasă: dar vedând că tot se face câte ceva înăbușam aceste nemulțumiri, și 'l sprijineam în toate ocasiunile ce ni se presintau ca de exemplu une-ori ne luam mișiunea de al împăca și al apropia de bărbați cu greutate, cu care nu se putea înțelege, fără de al încunoscința mai din nainte despre misiunea ce ne am luat cu bună intențiune.—Până ce ne pătrunserăm cu desăvârșire despre réul ce ne așteptă, dacă vom continua a ne pune speranța în d-sa, și ne am retras din parlament atunci, când dederăm iar peste uă nouă ușurință și în diferența, cu care s'a tratat legea tocmelilor agricole care încă pune piedeci la desvoltarea agriculturii, pune piedeci la sâlința ce trebuie să ne dăm pentru învingerea greutăților isvorâte din lipsa mare de bani. Acéstă retragere ne a făcut apoi a ne pune înainte și alte apricierii și procedări nepotrivite petrecute în îndelunga noastră cunoscința, cum bnnióră: aceia ce s'a menționat mai sus că să lăsăm asupra posterității pe sarcina de a pune piedeci pentru înstreinarea micilor proprietăți pentru că noi destule am făcut, ceia ce nu conține absolut nimica, căci un lucru incureat și neglijat de noi, nu se pôte îndrepta de posteritate, ci numai

de aceia care au comis erórea. Tot așa nu putem să ne esplicăm aversiunea sa de a se întinde la discuțiunii amănunte asupra cestiunilor de mare însămnătate, aversiune ce se da pe față din gesturile corpului, din aruncarea ochilor asupra ușei, ca dóră să între cineva în camera noastră ca să pótă precurma acéstă ponibilă conversațiune. Aceste nemulțumiri și ne domeriri pentru noi, ne a mânat de a face comparațiune între conducătorul destinelor țării din present și între conducătorul ei din trecut. Ne amintém că de și ne aflam pe timpul domniei lui Barbu Știrbei cu trei-șeci ani mai tânăr, eram consultat adese ori asupra multor cestiuni ce se tratau pe acei timpî, eram ascultat cu multă atențiune și chiar aprobat, când vedea că opinirea noastră era corectă.

Și acéstă amitire lumina pe deplin diferența între unul și altul când ne vedém ascultat dupe experiența de alți 30 ani cu desgust, cu indiferință și impaciența. Aceste amenunte observațiunii ne au facut apoi din ce în ce mai mult de a rari și chiar de a întrerupe relațiunile noastre din trecut, hotarându-ne de a laca se mérga lucrurile eum se croiesc de sus, și de a ne ocupa de interesele noastre personale. Dar pe negândite se ivira alte și mai mari incorectitudinî în conducerea afacerilor publice: batai la întruniri publice protejate de putere ecsecutive, calcarea Constituțiunei prin ordine date de a se alege Consiliu Comunale dupe vechile liste electorale, opiniunea ministerului aparuta în mesajul Regesc cu ocasiunea deșchiderei ultimei sesiuni, ca actualele camere ar fi putut lucra pâna la împlinirea de patru ani, și dupe modificarea legii electorale, declarațiunea manifestari partitului guvernamentale, ca circumstanțele actuale ne sâlesc a ne asemâna sistemului dominant în statele cele puternice ale Europei ceea ce ne va mâna direct și la recomandarea cnutului, când omnipotența actuala, se va stramuta de la Berlin la Petersburg.

Tóte aceștea au produs în noi îngrijiri fórte serióse, și sciind ca chear aleși fiind ca reprezentant al națiunei, nu putem suporta viața din hoteluri din cauza sanatații noastre sdruncinate, știind dar ca nu putem îndeplini acéstă sarcina, ne am simțit stimulați de a ne da opiniunea asupra situațiunei critice a țerei din present. Așa dicem, că calea apucata de puternicii țilei dá materie de multe îngrijire și motive de a nu ó privi cu indiferința, ci cu multa seriozitate

pentru ca la din contra urmând, urmașii noștrii vor plăti foarte scump îngaduirea continuării răului simțit de toți.

Și cum s'ar putea îndoi cineva despre răul ce ne așteaptă, pe urma unor legi făcute nu în scop de a produce un bine pentru public, ci numai ca să trecă ca un merit, spre a putea prelungi pozițiunea unui prim Ministru, fapt ce să dovedește din punerea legilor în desbatere la sfârșitul sesiunilor și din votarea lor cu iuțela aburului fără nici o discuțiune, ast-fel în cât nu pot produce binele așteptat.

Și ce se ascéptă óre cineva și de la cele din nou proiectate și promisă, care tot în modul din trecut au a se înflința. Și cum s'ar putea împăca iar cine-va cu proiectata fortificare a capitalei, și cu nesiliința de a forma din pepturile Românilor o stâncă de apărare prin încorajarea virtuții, prin moralisarea poporului, care calitățile lor vor face apt de a se putea lupta chiar și după o eventuală cădere sub jugul streinilor. Ce extra-ordinar merit va fi óre și ecuilibrarea bugetelor statului, cu costul urcării impositelor și a celor-l'alte dări la îndouit de cum au fost în trecut, și cu pornirea din apropiatul trecut de a le mai urca. Dări de tot felul, care împedică mai cu sémă pe sărac de a-și dobândi chiar dreptatea când o are. Ce impresiune să-ți mai facă la auzirea titlurilor ce se dau primului Ministru de bun patriot și de un diplomat abil, când să scie că diplomația abilă fără tunuri a contribuit la pierderea Basarabiei, când ne temem că tot pe calea acésta vom perde Dunărea, vom încheea cu Austro-Ungaria o altă convențiune comercială ruinătoare pentru noi. Ce scuse vor fi și cele noi inventate sub numire de raținne de stat, dupe despoeri ale averei publice prin surpinderi?— Oare tot rațiune de stat a dat naștere bandelor de bătăiuși protejate de poliție și aprobate de guvern prin nepillnirea răului ca și sub-guvernul din trecut? Tot rațiune de stat a dat naștere la aparițiunea ordinilor date, ca alegerile municipale să se facă dupe listele electorale din trecut, ceea ce putea mijloci numai atunci când legea electorală ar fi stipulat acésta. Precum și la opiniunea înserată în mesagiul domnesc că camerile ar fi putut crea la legi până la împlinirea de 4 ani, ceea ce numai o lege ad-hoc ar fi putut o indica fără drept de interpretare.

Tóte aceste abateri care au mărit corupțiunea existintă și a contribuit la marea confusiune în spiritele tuturor, au desceptat în noi memoria mult regretaților frații Golești, pe care providența îi a scutit de a suporta chinurile iadului la care ne vedem noi expuși în present. Și apoi din reflectiune în reflectiune ajunserăm la silința ce ne dăm de a putea pénétrunde impresiunea ce ar fi putut face toate cele ce astă-dí se petrec în inima lui Crist ce purta și numele de Albu. L'am fi întrebat în partea cușas'ar fi aruncat, în partea áceluia care

respectă cu atâta rigurozitate principiul propagații de dânsul, în cât storce din ei o esență foarte onerosă pentru societate, sau în partea celui l'alt care nu mai respectă nici un principiu, luând apărință că combate numai pe cel vătămătorii societății noastre. L'am fi întrebat dacă i ar fi trecut vre-o dată prin minte, că dupe recunoșcerea validității și după aplicarea îndelungată a acestor principii, vor putea a se ivi din nou ișlicuțele scuturate de praful ruginit pe ele, spre a se pune iar pe capetele celor ce le purtau și vor putea figura alături cu I. Brătianu ca conducători ai afacerilor țeri? L'am fi întrebat dacă și junii din dreapta și a perdut totă stima către dânsul, când susțin că Brătianu a venit la dânsii iar nu dânsii la Brătianu, ceea ce lasă a se înțelege, că acest din urmă, a cedat aprecierilor celor dintâi. L'am fi întrebat în fine, ca ce deduce dânsul din declarațiunea recentă a Ministrului Calnochy: că relațiunile cu Romania ar fi foarte satisfăcătoare în present? Oare nu seamănă a fi combinată expre înțelegerea din camera ungară în acastă privință, spre a putea veni în ajutorul primului nostru Ministru la alegerile actuale din țară? Nu seamănă lauda acestuia din parte, ca un rezultat al promisiunei de a se satisface atât pretențiunile Austro-Ungariei asupra Dunărei, cât cele relative la convențiunea comercială? Și pôte-se tăgădui că asemenea consimțământ în dauna țării, nu urmărește singurul scop de a se menține la putere, scop ce a dat naștere și la apropierea de junii conservatori din present?*) Și fiind-că nu suntem în stare de a ne imagina răspunsul ce ni s'ar putea da, precum nu suntem în stare de a pređice unde avem să ajungem pășind pe calea ce am apucat, în urma utopiilor însuflate pe ascuns de unul și în urma nerespectării principiilor de cel-l'alt care a știut să-l propage și să-l recomande numai pênă ce s'a vęđut ridicat la înalta sa demnitate din present, ne vedem stimulați de a trage atențiunea bunilor Români asupra splendorei străbunilor noștrii din timpii acea, pe când erau, ei mator cugetători, virtuoși, severi cu cei abătuți din legi, și resplătitori către cei buni, precum și asupra decadenței acelora, care au știut să formeze un imperiu mare prin calitățile civice câștigate de romani din îndelunga exercitare a tutor libertăților, dar care prin întroducerea absolutismului, prin formarea unei clase privilegiate boteđată actualmente cu numele de conservatore, vițiul, care a contribuit nu numai la nimicirea acelui imperiu, dar chiar și la disparițiunea limbii romane, lăsând în urmă-l numai nistre trunchiuri mici, care abia se cunosc că făceau parte din acel colos respectabil. Ne vedem stimulați de a recomanda sistemul străbunilor noștrii și aplicarea modului lor, priu pilduirea vițiului, și prin resplătirea cu bine a virtuței.

Ișalnița. 1884 Noembrie 1.

PETRU OPRAN.

*, Aceste critici 'și le impută chiar unul altuia din cei criticați.